

Trettiofemte sessionen (1989)

Allmän kommentar nr 17: Artikel 24 (barnets rättigheter)

1. Artikel 24 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter erkänner alla barns rätt att, utan diskriminering, få skydd från sin familjs, samhällets och statens sida som deras ställning som minderårig kräver. Följaktligen medför genomförandet av denna bestämmelse att särskilda åtgärder antas för att skydda barn, förutom de åtgärder som staterna är ålagda att vidta enligt artikel 2 för att garantera att alla åtnjuter rättigheterna i konventionen. Rapporterna som lämnats in av konventionsstaterna tycks ofta underskatta denna skyldighet och ger otillräcklig information om hur barn åtnjuter sin rätt till särskilt skydd.

2. I detta sammanhang påpekar kommittén att rättigheterna i artikel 24 inte är de enda som konventionen erkänner för barn och att barn, i egenskap av enskilda personer, åtnjuter alla de medborgerliga rättigheterna som föreskrivs i konventionen. Genom att föreskriva en rättighet anger vissa bestämmelser i konventionen tydligt åtgärder som staterna ska anta med syftet att ge minderåriga mer skydd än vuxna. Vad beträffar rätten till liv kan dödsstraff inte utdömas för brott begångna av personer under 18 års ålder. På samma sätt ska unga lagöverträdare som är åtalade, om de frihetsberövats, hållas åtskilda från vuxna personer och deras fall ska avgöras så skyndsamt som möjligt; i sin tur ska dömda unga lagöverträdare överföras till ett kriminalvårdssystem som tillämpar åtskillnad från vuxna och är lämpligt för deras ålder och rättsliga ställning, med syftet att främja förbättring och social återanpassning. I andra fall skyddas barn genom möjligheten till restriktioner – förutsatt att dessa är befogade – av en rätt som erkänns i konventionen, såsom rätten att offentliggöra en dom i ett tvistemål eller ett brottmål, från vilken undantag kan göras när hänsynen till minderåriga kräver det.

3. I de flesta fall är de åtgärder som ska antas inte specificerade i konventionen och det är upp till varje stat att fastställa dem mot bakgrund av skyddsbehoven för barn inom dess territorium och dess jurisdiktion. Kommittén konstaterar i detta sammanhang att sådana åtgärder, även om de främst är avsedda att garantera barnen fullt åtnjutande av de andra rättigheterna i konventionen, även kan vara ekonomiska, sociala och kulturella. Alla möjliga ekonomiska och sociala åtgärder ska t.ex. vidtas för att minska barnadödligheten och utrota undernäringen bland barn och förhindra dem från att utsättas för våldshandlingar och grym och omänsklig behandling eller utnyttjas genom tvångsarbete och prostitution, eller genom att utnyttjas inom olaglig handel med narkotika eller på alla andra sätt. På kulturområdet ska alla möjliga åtgärder vidtas för att främja utvecklingen av deras personlighet och tillhandahålla en utbildningsnivå som gör det möjligt för dem att åtnjuta rättigheterna i konventionen, i synnerhet rätten till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Dessutom vill kommittén uppmärksamma konventionsstaterna på behovet att i sina rapporter inkludera information om åtgärder som vidtagits för att garantera att barn inte tar direkt del i väpnade konflikter.

4. Rätten till särskilda skyddsåtgärder gäller för alla barn pga. deras ställning som minderåriga. Konventionen anger emellertid inte i vilken ålder barnet blir myndigt. Detta bestäms av varje konventionsstat mot bakgrund de relevanta sociala och kulturella förhållandena. I detta sammanhang ska staterna i sina rapporter ange den ålder när ett barn blir myndigt i civilrättsliga ärenden och betraktas som straffbart. Staterna ska också ange vid vilken ålder barnet har laglig rätt till arbete och den ålder vid vilken han eller hon betraktas som vuxen inom arbetsrätten. Staterna

ska även ange vid vilken ålder ett barn anses vuxen för tillämpningen av artikel 10, punkt 2 och 3. Kommittén konstaterar emellertid att åldern för ovanstående ändamål inte bör sättas orimligt lågt och att konventionsstaten i varje fall inte befrias från sina skyldigheter enligt konventionen för personer under 18 års ålder, även om de har uppnått myndig ålder enligt inhemsk lag.

5. Konventionen kräver att barn skyddas mot diskriminering av något slag på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, nationell eller social härkomst, förmögenhet eller börd. I detta sammanhang konstaterar kommittén att icke-diskrimineringsbestämmelsen i artikel 24 hänvisar direkt till skyddsåtgärderna som anges i denna bestämmelse, medan icke-diskriminering i åtnjutandet av rättigheterna i konventionen också följer, i fallet med barn, av artikel 2 och deras jämlikhet inför lagen av artikel 26. Rapporter från konventionsstaterna ska ange hur lagstiftning och praxis säkerställer att skyddsåtgärder syftar till att avskaffa all diskriminering på alla områden, inklusive arv, i synnerhet mellan barn som är medborgare och utländska barn eller mellan legitima barn och barn födda utom äktenskapet.

6. Ansvar för att garantera barn nödvändigt skydd vilar på familjen, samhället och staten. Även om konventionen inte anger hur ett sådant ansvar ska fördelas, vilar det främst på familjen, som tolkas brett att inkludera alla personer som utgör den i samhället i den berörda staten, och i synnerhet på föräldrarna, att skapa förhållanden för att främja en harmonisk utveckling av barnets personlighet och hans eller hennes åtnjutande av rättigheterna i konventionen. Eftersom det är ganska vanligt att fadern och modern förvärvsarbetar utanför hemmet, bör konventionsstaternas rapporter ange hur samhället, sociala institutioner och staten underlättar detta ansvar för att bistå familjen med att garantera barnets skydd. I fall där föräldrarna och familjen allvarligt brister i sina skyldigheter, misshandlar eller försummar barnet, ska staten ingripa för att begränsa föräldraansvaret och barnet kan separeras från sin familj när omständigheterna kräver det. Om äktenskapet upplöses, ska åtgärder vidtas med tanke på barnets bästa för att ge det nödvändigt skydd och, så långt möjligt, garantera personliga relationer till båda föräldrarna. Kommittén anser det värdefullt att konventionsstaternas rapporter ger information om särskilda skyddsåtgärder som antagits för att skydda barn som är övergivna eller berövade sin familj för att göra det möjligt för dem att utvecklas under förhållanden som mest liknar familjeförhållanden.

7. Enligt artikel 24, punkt 2, har alla barn rätt att registreras omedelbart efter födelsen och få ett namn. Kommittén anser att denna bestämmelse ska tolkas som att den är nära knuten till bestämmelsen om rätten till speciella skyddsåtgärder och är utformad för att främja erkännandet av barnets juridiska person. Att tillhandahålla rätten att få ett namn är av särskild betydelse för barn som föds utanför äktenskapet. Det huvudsakliga syftet med skyldigheten att registrera barn efter födseln är att minska risken för bortförande, försäljning eller handel med barn eller andra typer av behandling som är oförenliga med åtnjutandet av rättigheterna i konventionen. Konventionsstaternas rapporter ska i detalj beskriva åtgärderna som garanterar en omedelbar registrering av barn födda inom deras territorium.

8. Särskild uppmärksamhet ska, i samband med skyddet som garanteras för barn, ägnas åt alla barns rätt att förvärva ett medborgarskap enligt artikel 24, punkt 3. Även om syftet med denna bestämmelse är att förhindra att barn får ett sämre skydd av samhället och staten på grund av statslöshet, är det inte nödvändigtvis en skyldighet för staterna att ge sitt medborgarskap till alla barn som föds inom deras territorium. Staterna åläggs emellertid att anta alla lämpliga åtgärder,

både internt och i samarbete med andra stater, för att garantera att alla barn har ett medborgarskap när de föds. I detta sammanhang tillåts ingen diskriminering beträffande förvärvet av medborgarskap enligt inhemsk lag mellan legitima barn och barn födda utanför äktenskapet eller av statslösa föräldrar eller baserat på den ena eller båda föräldrarnas medborgarskap. I konventionsstaternas rapporter ska det alltid hänvisas till de åtgärder som antagits för att garantera att barnet har ett medborgarskap.